

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**ПЕРЕКЛАД ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ (НА ОСНОВІ ТЕКСТОВИХ МАТЕРІАЛІВ НОВИН ВВС ТА
МІЛІТАРНИЙ)**

Кваліфікаційна робота

На здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські мови
та літератури (переклад включно), перша
– англійська)»,
ОПП «Переклад з англійської та другої
західноєвропейської мови»

Яни ПЕЛЕЩИШИН

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри
теорії і практики перекладу з
англійської мови

Марина ВОЗНА

«Допущено до захисту»

Протокол № 10 кафедри

теорії і практики перекладу з англійської мови

ННІФ від 30.05.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАВОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ.....	6
1.1. ХАРАКТЕРИСТИКА ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	6
1.2. ПЕРЕКЛАД ТЕКСТІВ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	16
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ ВВС).....	23
2.1. ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ПЕРЕКЛАДІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	23
2.2. ЗАСТОСУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ПЕРЕКЛАДІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	26
2.3. ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ПЕРЕКЛАДІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	29
Висновки до другого розділу.....	33
РОЗДІЛ III. ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОГО ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ МІЛІТАРНИЙ).....	34
3.1. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ І СИНТАКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЮ.....	34

3.2. ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКИХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ.....	37
Висновки до третього розділу.....	40
ВИСНОВКИ.....	42
ЛІТЕРАТУРА.....	44
SUMMARY.....	49

ВСТУП

У сучасних умовах, на тлі російсько-української війни, воєнна політика стала темою, яка заповонила всі не тільки суміжні, а й віддалені сфери дискурсу. Майже кожен заголовок ЗМІ — це заява якогось політичного лідера про російську збройну агресію на території України. У такому сьогоденні потрібне комплексне вивчення воєнно-політичного дискурсу, його структурні особливості та способи перекладу з української мови на англійську й навпаки.

Актуальність запропонованого дослідження зумовлена переосмисленням ролі воєнно-політичного дискурсу в житті сучасного суспільства, що відбивається в підвищеному інтересі лінгвістів і, зокрема, перекладознавців до цього типу дискурсу, який досліджувався такими вченими як Балабін В. В., Солодяк О. Ю., Стаднік І. О., Нікіфорова О. М., Гудмадян А., Галацька Х., Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Проте деякі аспекти перекладу цього типу дискурсу залишаються малодослідженими, що зумовлює необхідність додаткових перекладознавчих розвідок щодо воєнно-політичного дискурсу. Адже необхідність точного перекладу такого типу дискурсу має вирішальне значення не тільки для суспільства, а і для ефективної міжнародної співпраці.

Об'єктом дослідження виступає воєнно-політичний дискурс та його переклад, а **предметом дослідження** — комплекс теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із перекладом воєнно-політичного дискурсу.

Матеріалом дослідження послужили статті на воєнно-політичну тематику з новинних інтернет сторінок BBC та Мілітарний.

Метою роботи є визначення прийомів та трансформацій перекладу, застосовуваних при перекладі воєнно-політичного дискурсу.

Завданням дослідження є:

1. визначити поняття «воєнно-політичний дискурс»;
2. навести характеристику воєнно-політичного дискурсу;
3. описати базові засади перекладу воєнно-політичного дискурсу в обох напрямках;

4. проаналізувати основні типи перекладацьких трансформацій, які використовуються в англо-українському та україно-англійському перекладі текстів воєнно-політичного дискурсу на матеріалах BBC та Мілітарний;
5. здійснити дослідження способів перекладу українських військових реалій на англійську мову.

Методи дослідження:

- структурно-функціонального аналіз;
- метод суцільної вибірки;
- метод класифікації;
- структурний метод;
- контекстуально-інтерпретаційний метод;
- лінгвопрагматичний метод;
- описовий та зіставний методи.

Наукова новизна полягає в спробі визначити найпоширеніші способи перекладу текстів воєнно-політичного дискурсу на сучасному етапі і, зокрема, українських військових реалій, а також лексико-граматичні перекладацькі трансформації, які при цьому застосовуються.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості комплексного і логічного використання дослідницьких висновків у процесі навчання професійних перекладачів, а також у розробці методичних матеріалів, лекційних курсів і семінарів з теорії перекладу, зокрема військового перекладу, і теорії комунікації.

Робота складається зі вступу, одного теоретичного розділу, двох практичних розділів, висновків до кожного розділу й загальних висновків, та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

1.1. Характеристика воєнно-політичного дискурсу

Сучасний світ відзначається значною кількістю, як воєнних, так і політичних конфліктів, зокрема їх поєднанням в одній площині. Воєнно-політичний дискурс виконує важливу роль в аналізі, розумінні та вирішенні цих проблем.

Будь-який дискурс, у тому числі й військовий, пов'язаний із конкретно-історичними умовами існування і, на нашу думку, може трактуватися як перетворена когнітивно-лінгвальна форма відбиття тих суспільних відносин, у системі яких він функціонує. Інакше кажучи, функціонування дискурсу органічно пов'язане з історичними соціокультурними умовами, що його породжують. Історичність та соціальність — це дві характерні ознаки дискурсу [3, с. 130]

Воєнно-політичний дискурс є складним об'єктом для дослідження, оскільки саме поняття «дискурс» є досить полісемічним. Так, за С. Міллз, термін «дискурс» у сучасній лінгвістичній науці є одним із найбільш багатозначних [29, с. 1].

Е. Бенвеніст ввів термін «дискурс» у лінгвістику першим. Він визначає дискурс як мову, що відтворюється тим, хто говорить, на протигагу, розповіді, яка розгортається без втручання суб'єкта висловлювання [2, с. 10].

Сучасний лінгвістичний словник подає тлумачення дискурсу, як «комунікативна подія, що може бути описана або як послідовність пов'язаних один з одним мовленнєвих актів (або висловлень), або як певна послідовність речень, що складають основу такого опису (тобто предикацій; в англо-американській традиції клауз)» [6, с. 138].

Одне з найвдаліших визначень «дискурсу» було запропоноване Т.А. ван Дейком, оскільки це визначення працює для будь-якого підходу до вивчення

цього феномену: «Дискурс (в широкому значенні) — це комунікативна подія, що відбувається між слухачем (спостерігачем та ін.) та «тим, хто говорить» у процесі комунікативної дії в певному часовому, просторовому контексті. Ця комунікативна дія може бути мовленнєвою, письмовою, мати вербальні й невербальні компоненти. Наприклад: розмова з другом, читання газети тощо» [26, с. 243].

Р. Гассен зазначає, що «дискурс — це мова або система репрезентації, яка сформувалася в суспільстві, щоб створити та поширити узгоджений набір значень щодо важливої тематичної області» [28, с. 120]

Ольга Страшевська виділяє три основні компоненти дискурсу, на яких базується її власна класифікація: зміст, форма та учасники дискурсу. За змістом вона виділяє такі типи дискурсу: щоденний, бізнесовий, політичний, освітній, інформаційний, науковий, мистецький, релігійний і спортивний дискурси. За формою вона розрізняє формальний дискурс (плановий, послідовний, як письмовий, так і усний) та неформальний дискурс (непослідовний, який може бути як письмовим, так і усним, хоча частіше асоціюється з усним). Поділ за учасниками базується на мові (мовах), що використовуються: одно-/двомовний дискурс, а також за кількістю мовців: монолог та діалог [22, с. 78].

За думкою І. І. Петренка, дискурс, включаючи воєнно-політичний дискурс, має 12 ознак у його сучасному розумінні [16, с. 55–56]. Серед особливих рис воєнно-політичного дискурсу він виділяє такі:

1. Взаємозв'язок дискурсу з конкретними учасниками.
2. Використання певних формальних засобів, що змінюють інтерпретацію звичайних мовних елементів, а також незвичайне тлумачення звичних елементів мови.
3. Дискурс являє собою потужний інструмент впливу на масову свідомість [16, с. 55–56].

За словами І. І. Петренка, дискурс фактично є процесом «конструюванням (створенням правил поведінки, сприйняття, пізнання та відтворення) певного світу для певної спільності людей» [16, с. 55–56].

Також варто зазначити, що дискурс має чітку систему поділу на різні типи та підтипи. За дослідженнями українських лінгвістів І. С. Шевченка та О. І. Морозової, дискурс поділяється за наступними критеріями:

- 1) За формою: усний та письмовий.
- 2) За видом мовлення: монологічний та діалогічний.
- 3) За адресатним спрямуванням: інституційний та персональний.
- 4) За комунікативними принципами: аргументаційний, конфліктний та гармонійний.

- 5) За соціально-ситуативним параметром: політичний, адміністративний, юридичний, військовий, релігійний, медичний, діловий, рекламний, педагогічний, спортивний, науковий, медійний, електронний і т. д.

- 6) За характеристиками адресанта й адресата: соціально-демографічний, соціально-професійний та соціально-політичний.

- 7) За функціональними та інформативними складовими: інформативний та фактичний аспекти спілкування.

- 8) За формальністю та змістовністю в рамках жанрів та реєстрів мовлення у функціонально-стилістичному аспекті [25, с. 33].

Ці критерії допомагають встановити різноманітні аспекти дискурсу та його класифікацію відповідно до різних параметрів і характеристик.

Ця класифікація дозволяє відзначити той факт, що воєнно-політичний дискурс є складовою саме суспільно-політичного дискурсу, оскільки вона безпосередньо пов'язана з науковими, публіцистичними та художніми дискурсами.

Проте погляди дослідників на природу й сутність воєнно-політичного дискурсу розходяться і є суперечливими. Більшість учених відводять воєнно-політичному дискурсу другорядну роль і вважають за краще розглядати питання

політичного та військового дискурсів окремо один від одного, не надаючи достатньої уваги воєнно-політичному дискурсу як окремому феномену.

Це свідчить про те, що в науковому середовищі все ще існує потреба в подальшому дослідженні й розумінні воєнно-політичного дискурсу, його ролі та місця в загальній системі дискурсів.

Так, політичний дискурс можна розглядати як вузьке та широке поняття. У вузькому розумінні політичний дискурс відноситься лише до публічних виступів політиків. Але ширше розуміння політичного дискурсу охоплює всі мовні висловлювання, які стосуються політики. Він має ряд особливостей, які пов'язані з характером політичної діяльності та політики загалом.

К. Серажим провела дослідження, у результаті якого вона визначила політичний дискурс як «мовну практика, здійснену в політичному просторі (сукупність екстралінгвальних чинників, які впливають на формування політичного дискурсу» [19, с. 177]. Це означає, що політичний дискурс не обмежується лише мовними висловлюваннями, а також враховує контекст і зовнішні чинники, що впливають на його формування.

За визначенням В. Петренко, політичний дискурс у широкому розумінні охоплює не лише слова, які стосуються політики, але й систему суджень, наповнених політичним змістом. Вузьке розуміння політичного дискурсу обмежується дискурсом, який відноситься лише до політиків. Це включає урядові обговорення, парламентські дебати, партійні програми та виступи політиків [17, с. 20].

В основі політичного дискурсу лежить намір мовця висловити своє бачення дійсності та переконати адресатів у тому, що саме це бачення є єдиним правильним. Важливо зазначити, що мовець оперує подіями майбутнього, сподіваючись на їх реалізацію, тому вибір відповідних мовних засобів може мати вирішальне значення для досягнення своїх цілей у політичній сфері [17, с. 21]. Політичний дискурс має на меті вплинути на думки, почуття та дії аудиторії, формуючи певну інтерпретацію подій та проблем.

У практиці політичного дискурсу використовуються різноманітні мовні засоби, такі як риторичні прийоми, емоційні апеляції, аргументація, стилістичні прийоми тощо. Ці засоби слугують не лише засобами комунікації, але й інструментами впливу на масову свідомість та формування громадської думки. Таким чином, політичний дискурс є потужним механізмом впливу та конструювання певної реальності для спільноти людей.

Останнім часом серед науковців існує активна дискусія щодо вживання термінів «воєнний» та «військовий» у вітчизняному науковому, політичному та суспільному контексті. Ця дискусія зосереджена на визначенні сфери вживання цих термінів та встановленні меж їх тотожності або полярності. [5, с. 8].

Одним з учених, який вніс вагомий внесок до розуміння термінів «воєнний» та «військовий», є О. Є. Лисенко, відомий воєнний історик. У своїй статті він докладно розглядає сутність та зміст цих термінів, а також пропонує власне тлумачення. Лисенко наголошує, що «військовий» є ширшим терміном, що охоплює різноманітні аспекти військової діяльності, у той час як «воєнний» використовується для вказівки на безпосередню пов'язаність із воєнним конфліктом [13].

Дослідники О. Гуржій та Р. Пилявець представляють протилежну точку зору, наголошуючи на тому, що поняття «військовий» має більш обмежений характер у порівнянні з терміном «воєнний». У їх наукових розвідках висловлюються такі твердження: у сучасних конфліктах поряд зі збройною боротьбою значне значення мають економічні, політичні, дипломатичні, ідеологічні, інформаційно-психологічні та інші форми боротьби. Війни не обмежуються лише використанням військових засобів і сил, а здійснюються державами, коаліціями держав, народами, націями, класами, соціальними, релігійними та іншими великими групами [5].

Зарубіжний дослідник Й. Дінстайн відзначає необхідність розрізнення між поняттями «військові цілі війни» (military war aims) та «приховані мотиви війни» (ulterior motives of war). Останні можуть мати стратегічний, політичний,

економічний, релігійний, ідеологічний, культурний характер. Війна може мати приховану складову, що виходить за межі військових дій, і набувати комбінованого характеру [27].

Дослідники стверджують, що розрізнення цих термінів полягає в тому, що прикметник «воєнний» походить від іменника «війна» (закон, злочин, злочинець, конфлікт, напад, переворот, період, потенціал, режим, стан, час, боротьба, доктрина, загроза, інтервенція, історія, катастрофа, небезпека, обстановка, операція, підтримка, політика, проблема, провокація, ситуація, випробування, вторгнення, втручання, питання, приготування, становище, дії, події, зусилля, інтереси, плани, свари), тоді як «військовий» походить від іменника «військо» (аеродром, аташе, бюджет, госпіталь, дух, ешелон, завод, керівник, корабель, кореспондент, кредит, лад, лазарет, льотчик, моряк, начальник, об'єкт, округ, організатор, оркестр, парад, поїзд, потяг, порядок, призов, радник, рапорт, статут, телеграф, шпиталь, автоінспекція, академія, база, виставка, влада, дисципліна, дорога, економіка, література, людина, медицина, могутність, організація, перевага, підготовка, присутність, сила, служба, справа, таємниця, техніка, форма, фортеця, частина, шинеля, шинель, виробництво, відомство, замовлення, звання, керівництво, планування, правило, співробітництво, спорядження, судно, училище, власті, заходи, кола, можливості, традиції). Залежно від конкретного змісту понять, прийнятне використання «військовий» і «воєнний» із такими словами як блок, союз, політика, суд, трибунал, диктатура, допомога, історія, машина, наука, промисловість, стратегія, тактика, теорія, зіткнення, мистецтво, витрати, потреби, умови, цілі.

Ця ситуація подібна і в англійській мові, де для позначення понять і явищ, пов'язаних із війною, використовуються слова «war» та «defence»: war cabinet (міністерство воєнного часу, воєнне відомство), wartime (воєнний час), wartime posture (політика під час війни), defence doctrine (воєнна або оборонна доктрина), art of war (воєнне мистецтво), defence sales (оборонні закупки) і таке інше. Слово «military» використовується для понять, пов'язаних зі збройними силами, їх

діяльністю та взаємодією з іншими силовими структурами держави та галузями суспільного життя: *military service* (військова служба), *military command* (військове командування), *military rank* (військове звання), *military department* (військовий департамент), *military cooperation* (військове співробітництво). Виявляється, що прикметник «military» має ширше застосування в англійській мові, ніж прикметники «war» і «defence».

Щодо використання цих прикметників з іменником «політика», відомі джерела включають обидва варіанти — «військова політика» і «воєнна політика», іноді відносно тих самих понять. Нажаль, в англійській мові існує подібна синонімія: «military policy», «war policy» і «defence policy». Отже, можна припустити, що під час перекладу українських військово-політичних текстів на англійську мову можуть зустрітися синоніми для військово-політичних понять.

Розрізнення та відношення між термінами «військовий» і «воєнний» мають прямий вплив на розуміння та розмежування понять «військова політика» і «воєнна політика». Останні відображають окремі сфери з власною семантичною основою, але базовим поняттям для обох є «політика». Незважаючи на різницю між цими сферами, зв'язок між ними є беззаперечним і логічним.

Наша точка зору полягає в тому, що термін «воєнний» дискурс є більш широким поняттям, оскільки він охоплює всі види комунікативних подій — як у контексті воєнного простору, так і в контексті військової сфери. Таким чином, ми розуміємо воєнний дискурс як вербальні або невербальні мовні конструкції, пов'язані з проведенням бойових дій (воєнних конфліктів), які виражаються за допомогою вербальних та невербальних засобів виразності та активізуються в конкретному ситуаційному контексті з певним прагматичним потенціалом. Важливою рисою сучасного воєнного дискурсу є його широке поширення в ЗМІ. Таким чином, воєнний дискурс, у формі медійного дискурсу, приймає участь у створенні, вираженні, поширенні та впровадженні в масову свідомість певних думок, суджень, оцінок, стереотипів і забобонів щодо соціальних, політичних, етнічних та інших груп [21, с. 65].

Тому ми надаємо перевагу поняттю воєнно-політичний дискурс, оскільки воєнний дискурс відображає передусім комунікацію серед військових фахівців, де використовується мова з властивими їй військовими термінами. Водночас, воєнно-політичний дискурс охоплює звіти військових перед пресою, їх відповіді на питання журналістів і інформування населення про хід конфлікту/операції з урахуванням політичних інтересів поточної влади. Воєнно-політичний дискурс представляє собою комбінацію мовлення з мілітарним та політичним/евфемізованим характером, метою якого є політичне обґрунтування/виправдання проведення військової операції.

В. В. Балабін запропонував коротке визначення воєнно-політичного тексту: «це функціонально-прагматичний різновид військового тексту, що містить додаткові концепти «політика» й «безпека» [1, с. 429]. До воєнно-політичних текстів автор включає «тексти суспільно-політичної й офіційно-ділової тематики, що містять синтаксичні конструкції, стилістичні й лексичні засоби, які дозволяють віднести їх до офіційно-ділового стилю, законодавчого, політичного, дипломатичного підстилів та різних жанрів» [1, с. 165].

О. Ю. Солодяк пропонує розглядати сучасні англійські воєнно-політичні тексти з такими функціональними ознаками: «реалізація тексту переважно в письмовій формі й орієнтація на норми книжної мови; не спонтанність, а системність; залучення не лише мовних аспектів, а й соціальних, які створюють їх певну гармонію; смисл та зміст; монологічність; наявність назви (заголовку); цілісність і зв'язність (когерентність); завершеність; модальність; інформаційність» [20, с. 285]

О. М. Нікіфорова сформулювала власне визначення: воєнно-політичний текст є функціонально-прагматичним різновидом військового тексту, стильова домінанта, комунікативна функція, тематична настанова та композиційна структура якого формується в межах офіційно-ділового стилю навколо основних концептів «війна» й «політика» та додаткових концептів — «безпека» і «військове будівництво» [15, с.21].

У воєнно-політичному дискурсі, головним поняттям є гіперконцепт «війна», який визначає структуру системи підпонять, таких як:

1) Конфлікт: цей субконцепт відображає наявність протиріч або суперечностей між різними сторонами, які можуть призвести до воєнних дій. Конфлікт може мати різні причини, включаючи територіальні, політичні, етнічні або ідеологічні суперечності.

2) Збройні дії: цей субконцепт охоплює різноманітні форми воєнних дій, такі як бойові операції, наступи, оборонні дії, повітряні та морські бої, а також інші військові акції, що використовуються для досягнення воєнних цілей.

3) Учасники воєнних дій: цей субконцепт стосується різних сторін або сил, які беруть участь у воєнних діях. Це можуть бути держави, військові коаліції, повстанці, терористичні організації або інші суб'єкти, що залучені до воєнного конфлікту.

4) Зброя: цей субконцепт відображає важливий елемент воєнного дискурсу, а саме засоби, що використовуються воюючими сторонами для здійснення воєнних дій. Це можуть бути різні види зброї, включаючи стрілецьку зброю, техніку, артилерію, авіацію, навігаційні системи тощо.

Ці субконцепти співпрацюють і взаємодіють між собою, структуруючи воєнно-політичний дискурс та допомагаючи в розумінні його ключових аспектів.

У воєнно-політичних дискурсах, як лінгвістичному явищі, спостерігаються такі комунікативні функції:

1) Відображення особливостей розвитку збройних сил, озброєнь і військової техніки: ці тексти детально описують різні аспекти військового потенціалу, такі як новітні зразки зброї, технологічні досягнення, військові стратегії та тактики.

2) Висвітлення військово-економічного та військово-політичного розвитку: ці тексти аналізують взаємозв'язок між військовими питаннями й економічними та політичними процесами. Вони розкривають, як військові рішення та витрати впливають на економіку та політичну ситуацію країни.

Під час воєнних конфліктів, політична журналістика перестає бути домінуючою темою в ЗМІ, оскільки акцент зсувається на події на передовій. Воєнна та воєнно-політична тематика стають головними, оскільки населення цікавить інформація про воєнний конфлікт.

Крім того, під час воєнного конфлікту класична політична діяльність, що включає змагальність політичних інституцій та організацій, зазвичай призупиняється. Вибори та політична активність не є пріоритетними під час воєнних дій, і політичний фокус зміщується на воєнні питання та управління кризовою ситуацією.

У підсумку, воєнно-політичний дискурс відображає важливі аспекти воєнного конфлікту, розвитку збройних сил та їхнього впливу на економіку та політику. Він відіграють важливу роль у вирішенні комунікативних завдань, пов'язаних з інформуванням громадськості та політичним управлінням під час воєнних конфліктів.

Так, конфронтаційні воєнно-політичні відносини охоплюють широку сферу специфічних суспільних і міждержавних відносин. Це включає прямі або опосередковані дії, спрямовані на створення, нарощування, перерозподіл та застосування військової сили та інших інструментів міждержавного протиборства з метою досягнення переваги або зміни співвідношення сил на свою користь [24, с. 39].

Воєнно-політичний дискурс має своїм предметом мовлення політику відносно воєнної дійсності. Це може бути конкретизовано, наприклад, у таких аспектах як національна безпека, оборонне планування, воєнне будівництво, міжнародні операції з підтримання миру й безпеки та інші.

1.2. Переклад текстів воєнно-політичного дискурсу на сучасному етапі

Переклад воєнно-політичних текстів вимагає від перекладачів не лише знання двох мов, а й розуміння політичних та воєнних процесів. Політична риторика, військова термінологія, геополітичні контексти та історичні нюанси можуть бути складними для відтворення в іншій мові. Перекладачі повинні мати

глибокі знання цих сфер, щоби передати точне значення та нюанси оригінального тексту.

Дослідження, проведені В. І. Карабаном та Дж. Мейсом, у навчальному посібнику-довіднику «Переклад з української мови на англійську мову» [7, с. 42], висвітлюють особливості та труднощі українсько-англійського напрямку перекладу. У цьому посібнику детально описано особливості перекладу, що стосуються військової тематики, з фокусом на переклад з іноземної мови на українську. Це дослідження має велике значення, оскільки більшість наукових праць, присвячених військовому перекладу, зосереджуються на перекладі в іншому напрямку — з іноземної мови на українську.

В. І. Карабан зауважує, що професійні перекладачі, як правило, спеціалізуються на перекладі на рідну мову, якою вони володіють краще за іноземну мову [8, с. 10]. Він підкреслює, що хоча багато прийомів та труднощів перекладу подібні як для англо-українського, так і для українсько-англійського перекладу, проте кожен із цих напрямків має свої власні перекладацькі проблеми [8, с. 10]. Це зумовлено як особливостями граматичної будови, лексики, семантики, стилістики та прагматики мов оригіналу й перекладу, так і жанровими особливостями текстів, а також різною частотністю вживання мовних елементів — системних відповідників у мовленні [8, с. 13]. У зв'язку з виконанням завдань міжнародного військового співробітництва, переклад з англійської мови на українську та навпаки стає необхідністю. У таких випадках професійні перекладачі повинні мати здатність ефективно виконувати переклад у обох напрямках.

Переклад з англійської на українську (і навпаки) стикається з викликами, пов'язаними зі складністю інформаційного навантаження кожного речення і важливістю повної та однозначної передачі інформації для уникнення будь-якого двозначного тлумачення. Це змушує використовувати довгі речення зі складним синтаксисом, високим рівнем гіпотаксису та повторенням синтаксичної уривчастості.

Під час перекладу текстів у воєнно-політичній сфері, важливо приділяти увагу особливостям жанру та стилю. Такі тексти відрізняються від інших своєю насиченістю військовою лексикою, широким використанням термінології, вживанням сталих словосполучень, що є характерними лише для військового спілкування, а також наявністю військової номенклатури, спеціальних скорочень і умовних позначень. Із синтаксичної точки зору, такі тексти часто використовують еліптичні та клішовані конструкції, вони стислі у висловленні та містять численні паралельні конструкції, виражені інфінітивними й дієприкметниковими зворотами. Усі ці особливості пов'язані з певним функціональним завданням, яке визначає військове спілкування: стислість, чіткість та конкретність формулювань, точність та ясність викладу, що забезпечують логічну послідовність, чітку структуру та відокремлення однієї думки від іншої [11, с. 274].

Оскільки у військовому перекладі велике значення має точність перекладу, тому що матеріал перекладу слугує основою для прийняття важливих рішень, проведення воєнних операцій тощо. Тому адекватність перекладу військових матеріалів залучає не тільки точну передачу змісту матеріалу, а й ретельну передачу його структурної форми, порядку розташування матеріалу, послідовності викладу тощо [11, с. 274].

Мовні чинники, що визначають особливості перекладу воєнно-політичних текстів, полягають у суттєвих відмінностях української та англійської мов завдяки їхній належності не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша — до слов'янської, друга — до германської), а й до різних структурних типів мов: перша — синтетична мова, де граматичні значення синтезуються з лексичними в межах слова й передаються за допомогою зв'язаних граматичних морфем — флексій, а друга — аналітична мова, де граматичні відношення в реченні передають вільними граматичними морфемами [14, с. 7].

Міжкультурні чинники полягають у розбіжностях у розумінні основних військових понять і явищ в українській та англійській мовах [14, с. 7].

Воєнно-політичним текстам також притаманні такі основні ознаки офіційно-ділового стилю, як імперативність, високий ступінь стандартизації мовних засобів, стислість, чіткість, логічність викладу, широке використання безособових і наказових форм. Колорит офіційності, діловитості формується не стільки лексикою, як стабільною композицією тексту, який складається загалом із нейтральної лексики, вживаної в прямому значенні, і тільки окремі лексеми є стилістами офіційно-ділового стилю. Застосовується особлива термінологія та використовуються специфічні синтаксичні конструкції, зокрема кліше (тобто сталі формули, закріплені за певними ситуаціями) [14, с. 7].

Слід також зауважити, що воєнно-політичні тексти можуть мати емоційне забарвлення або містити риторичні прийоми, які мають на меті переконати або мобілізувати аудиторію. Такі особливості потрібно враховувати при перекладі, щоби передати не лише зміст, але й емоційний відтінок та інтенцію автора.

У перекладі військової лексики важливим аспектом є стилістичний підхід, який передбачає використання відповідних лексико-граматичних засобів, враховуючи загальну комунікативну спрямованість оригінального тексту та літературні норми мови перекладу. Враховуючи постійні зміни в сучасній англійській мові, такі як вилучення слів, зміна значень, поява нових термінів у зв'язку з реорганізацією збройних сил, розробкою нових зразків озброєння та бойової техніки, а також розвитком нових методів ведення війни, перекладач повинен бути в курсі цих змін і використовувати відповідну термінологію.

Для досягнення ефективного перекладу військового тексту необхідно виконати широкий спектр трансформації. При перекладі військових текстів потрібно проводити лексико-семантичні заміни з метою правильного передавання сенсу висловлювання. Тому перекладачі, працюючи з текстами воєнно-політичного дискурсу, використовують різноманітні перетворення для забезпечення якісного перекладу.

При перекладі основна увага приділяється граматичним особливостям та синтаксису текстів на військово-політичну тематику. Граматичні засоби являють собою пасивний стан, модальність, герундіальні та номінативні конструкції. Синтаксис знаменується складнопідрядними реченнями мети, наказовим та умовним способами, еліптичними конструкціями тощо. Завданням перекладача є доступно та адекватно перекласти військові терміни, уникаючи помилок та неточностей. Для досягнення цієї мети перекладачі часто вдаються до перекладацьких трансформацій [4, с. 35].

Згідно з означенням, поданим у лінгвістичній енциклопедії О.О. Селіванової, трансформація є основою більшості прийомів перекладу. Вона включає в себе зміну формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту. При цьому важливо зберегти передавану інформацію [18, с. 536].

У нашій роботі ми будемо базуватись на класифікації перекладацьких трансформацій, запропонованій В. Н. Комісаровим. Згідно з його підходом, перекладацькі трансформації можна розділити на наступні рівні: лексичні, граматичні та лексико-граматичні.

Далі В. Н. Комісаров досліджує лексичні трансформації, які він називає «перекладацькими прийомами» [10] і перераховує наступні:

- перекладацьку транскрипцію та транслітерацію;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни, такі як конкретизація, генералізація та модуляція [10].

До граматичних трансформацій він включає такі:

- синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- членування речення;
- об'єднання речень;
- граматичні заміни (форми слова, частини мови або членів речення) [10].

До комплексних лексико-граматичних трансформацій, визначених В. Н. Комісаровим, відносяться:

- антонімічний переклад;
- експлікація (описовий переклад);
- компенсація [10].

Також окремо він виділяє технічні прийоми перекладу: додавання, опущення та переміщення [10].

Висновки до першого розділу

Предметною основою воєнно-політичних текстів є їхня воєнно-політична функціональна спрямованість. «Воєнно-політичний» визначається як такий, що стосується воєнної політики. Прикметник «воєнний» «стосується до війни; пов'язаний з нею», а прикметник «політичний» — «базується на політиці; пов'язаний з політикою, з питаннями політики; пов'язаний з проведенням політики в життя; державний, громадсько-правовий».

Сучасний воєнно-політичний дискурс має певні характеристики, які визначають його функціональну природу. Він передається переважно в письмовій формі, дотримуючись норм книжної мови, та має системну й організовану структуру. Воєнно-політичний дискурс характеризується монологічною формою, мають заголовки та проявляються як цілісні, зв'язні, когерентні й завершені тексти. Також вони виражають ставлення до інформації за допомогою модальності та передають корисну і значущу інформацію.

Тексти воєнно-політичного дискурсу відрізняються великим розмаїттям виразів і конструкцій, які часто мають свої особливості в англійській мові. При їх перекладі на українську мову необхідно використовувати різноманітні лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації для того, щоб точно й адекватно передати зміст і виразність оригінального тексту.

Лексичні трансформації включають заміну специфічних військових термінів та фраз українськими еквівалентами, а також використання відповідних синонімів, щоб досягти точнішого контекстуального значення.

Граматичні трансформації включають зміни в конструкціях речень, особливо у випадках, коли англійські структури не мають прямого відповідника в українській мові. Наприклад, перетворення пасивних конструкцій на активні, перестановки, вилучення, додавання.

Лексико-граматичні трансформації включають перетворення на лексико-граматичному рівні мови, що передбачає антонімічний переклад, описовий переклад та компенсацію.

Вміння використовувати ці перекладацькі трансформації є важливим елементом успішного перекладу воєнно-політичних текстів. Воно дозволяє забезпечити точність, зрозумілість і виразність перекладу, а також передати специфіку та сутність оригінального тексту.

Узагальнюючи основні труднощі, з якими стикаються перекладачі під час перекладу воєнно-політичного дискурсу, можна виділити наступні аспекти:

1. Визначення значення військових термінів: Військові терміни можуть мати специфічне значення, яке може залежати від контексту та мети комунікації. Правильне тлумачення та передача значення термінів є важливою задачею перекладача.

2. Вибір прийому перекладу: Воєнно-політичний переклад вимагає від перекладача вміння вибрати правильний прийом перекладу, який буде найбільш точно відтворювати зміст оригіналу. Розуміння впливу вибору перекладацького прийому є значущим аспектом.

3. Досягнення адекватності: Важливим завданням перекладача є забезпечення адекватного відтворення емоційного впливу на адресата. Це може включати передачу військової сили, пропаганди, спонукання до дій або відображення конфліктних реалій. Розуміння культурних особливостей та реалій іншої країни є важливим для досягнення адекватності перекладу.

Враховуючи ці труднощі, перекладачі воєнно-політичних текстів повинні мати глибокі знання військової сфери, лінгвістичну компетенцію та здатність аналізувати контекст оригінального тексту. Тільки таким чином можна

забезпечити якісний переклад, що точно відтворює інформацію воєнно-політичного тексту.

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ ВВС)

У розділі 2 ми проаналізуємо переклад статей із воєнно-політичної тематики з англійської мови інтернет-ресурсу ВВС та їх української версії сайту ВВС Україна. Візьмемо до аналізу приклади новин про російсько-українську війну та уривки із заяв офіційних представників влади різних держав.

2.1. Застосування лексичних трансформацій у перекладі воєнно-політичного дискурсу

Перекладацькі лексичні трансформації — це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу [9, с. 301].

Калькування в перекладі можна охарактеризувати як процес заміни компонента слова або фрази прямим еквівалентом мови перекладу. У воєнно-політичному контексті, так само як і в будь-якому іншому тексті, калькування може використовуватись як спосіб найменшого опору, коли перекладачі використовують його для передачі сутності відповідних лексичних одиниць мовою оригіналу. Проте, успішне використання калькування вимагає уважного врахування контексту, специфіки тексту та вимог мови перекладу, щоб забезпечити точність та адекватність перекладу. Наведемо приклад:

*«Our pilots fly **on a knife's edge**,» says Col Volodymyr Lohachov, the head of aviation development department of the Ukrainian Air Force [25].*

*«Наші пілоти літають **на вістрі ножа**, — каже начальник управління розвитку авіації ВПС України полковник Володимир Логачов [32].*

У цьому прикладі видно, що перекладач використав калькування **на вістрі ножа** для перекладу словосполучення *on a knife's edge*, хоча в українській мові

є фразеологізм *ходити по лезу бритви*. При цьому образність фразеологічної одиниці зберігається. Розгляньмо інший приклад цієї трансформації:

*The Geneva Convention, rules aimed to limit the savagery of **physical wars**, prohibit such attacks on civilians [21].*

*Женевська конвенція забороняє такі атаки на цивільне населення під час **фізичних воєн** [29].*

Тут бачимо використання прямих еквівалентів слів *physical wars* — **фізичних воєн**.

Конкретизація в перекладі є лексичним прийомом, який використовується для заміни вихідного слова більш вузьким терміном або фразою з більш конкретною семантикою. Цей підхід дозволяє більш точно передати специфічне значення слова в мові оригіналу, зменшуючи його можливу багатозначність або полісемію. Конкретизація значення допомагає підвищити точність передачі інформації та уникнути потенційної неоднозначності в процесі перекладу. Наведемо приклад цієї трансформації:

*Co-pilot, Vasil, says the Sea King was just what Ukraine's Navy needed — a practical, reliable **aircraft** that can do whatever is asked of it [23].*

*Другий пілот, Василь, каже, що Sea King — це саме те, що потрібно ВМС України — практичний, надійний **гелікоптер**, який робить усе, що від нього вимагається [28].*

Бачимо, що замість використання прямого відповідника для англійського терміну *aircraft* українське слово *повітряне судно* було обрано вужче поняття *гелікоптер*. Це пояснюється тим, що британській аудиторії зрозуміло, що *Sea King* — це гелікоптер, а українській потрібно уточнення, оскільки цей вид повітряного судна не є загальновідомим в Україні.

Генералізація в перекладі є лексичною трансформацією, унаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням [9, с. 306]. Ця трансформація дозволяє збільшити універсальність та адаптабельність перекладу, ширше охопити контекст і

передати загальну сутність оригінального тексту. Проте, варто враховувати, що генералізація може призвести до втрати специфічності та нюансів оригінального слова. Це важливо враховувати при виборі використання генералізації в процесі перекладу. Контекст, стилістичні особливості та специфічне значення слова в конкретному контексті мають велике значення для прийняття рішення щодо використання цього прийому. Розгляньмо наведений нижче приклад:

*If **Kyiv** is worried, they are not letting any anxiety show publicly [26].*

*Якщо **Україна** і хвилюється із цього приводу, то публічно цього не демонструє [33].*

Тут при перекладі слова **Kyiv** використано слово із загальнішим значенням **Україна** замість дослівного перекладу **Київ**. Автор мав на увазі метафоричне значення Києва, як влади України. Перекладач же вирішив передати це значення словом **Україна**.

Модуляція або смисловий розвиток передбачає заміну слів або фраз, які використовуються в оригінальному тексті, на інші слова або фрази, які мають схожий причинно-наслідковий зміст у цільовій мові. Це дозволяє зберегти логічні зв'язки та структуру аргументації в перекладі. Цю трансформацію можемо побачити в наступному прикладі:

*Soldiers **on both sides of the conflict** are also increasingly reliant on smaller and relatively cheap drones that are traditionally used for filming [22].*

*Військові **обох армій** усе частіше використовують менші за розміром і відносно дешевші дрони, традиційно призначені для зйомки [31].*

Тут перекладач замінює дослівний переклад «з обох сторін конфлікту» на словосполучення **обох армій**. Так переклад звучить більш природно, при тому зберігається причинно-наслідковий зв'язок обох понять. Наведемо ще один приклад:

The documentary uses an anonymous former UK Royal Navy expert to track the movements of the vessel in the vicinity of seven wind farms off the coast of the UK and

the Netherlands on one mission. It says the vessel slows down when it approaches areas where there are wind farms and loiters in the area [24].

У документальному фільмі анонімний колишній експерт Королівського військово-морського флоту Британії відстежує переміщення судна поблизу семи вітрових електростанцій біля берегів Великої Британії та Нідерландів під час однієї місії. **За даними розслідувачів**, судно сповільнюється, коли наближається до районів, де є вітряні електростанції, і просто плаває навколо [30].

Даний приклад ілюструє, як перекладач знаходить зв'язок між двома реченнями та робить уточнення **за даними розслідувачів** замість використання займенника «it», який співвідноситься з «документальною програмою».

2.2. Застосування граматичних трансформацій у перекладі воєнно-політичного дискурсу

Наступним видом перекладацьких трансформацій ми розглянемо граматичні трансформації, до яких входять синтаксичне уподібнення, членування речень, об'єднання речень і граматичні заміни, такі як заміни форм слова, частин мови чи членів речення.

Граматичні перекладацькі трансформації — це способи перекладу, за якими граматична одиниця оригіналу змінюється одиницею мови перекладу з іншим граматичним значенням [12, с. 118]

Синтаксичне уподібнення — є процесом перетворення синтаксичної структури вихідної мови на подібну структуру цільової мови. Це означає, що при перекладі з однієї мови на іншу зберігається паралельна структура між мовами. Однак у процесі перекладу деякі елементи, такі як артиклі, службові слова і т. д., можуть бути вилучені або опущені. Це може бути обумовлено різними факторами, такими як відмінності в мовних системах або культурні особливості мов. Надамо приклад:

Back in England, engineer Ihor concedes new aircraft would perhaps be better, but adds: «It's better than nothing and it's only the beginning. [23]»

Український інженер Ігор, який перебуває на базі в Англії, визнає, що нові літаки, звичайно, були б кращими, але додає: «**Це краще, ніж нічого, і це тільки початок**» [28].

У цьому вислові ми спостерігаємо дослівний переклад, подібний порядок слів, використання подібних частин мови та паралелізм синтаксичних конструкцій в обох мовах.

Граматична заміна — це трансформація, унаслідок якої змінюються граматичні ознаки слів форм (наприклад, замість форми однини в перекладі вживається форма множини), частин мови (наприклад, інфінітив у перекладі трансформується в іменник), членів речення (наприклад, додаток при перекладі перетворюється в підмет), слів (наприклад, одне слово при перекладі змінюється на інше, схоже за значенням) та речень (наприклад, просте речення перетворюється на складне або навпаки) [9, с. 20]. Наступне речення слугує прикладом цієї трансформації:

*The day after Mr Trump made his comments, Ukraine's President Volodymyr Zelensky told the BBC he **had no fears** about the 2024 election [26].*

*Наступного дня після заяв Трампа на заході CNN, президент України Володимир Зеленський заявив BBC, що **не боїться** виборів 2024 року [33].*

У даному прикладі видно, що після опущення дієслова *had* була вимушено проведена граматична трансформація заміни частин мови — іменник *fears* був перекладений за допомогою дієслова *боїться*. У цьому ж прикладі помітно й іншу заміну — часова форма. Написане в минулому часі словосполучення *had no fears* перекладено українською мовою в теперішньому часі — *не боїться*. Це може бути пояснене різними граматичними правилами передачі прямої мови в українській і англійській мовах.

Поглянемо на ще один приклад граматичної заміни:

*They carry underwater surveillance equipment and **are mapping** key sites for possible sabotage [24].*

Вони мають обладнання для підводного спостереження та **наносять на карту** об'єкти енергетичної інфраструктури для можливих диверсій [30].

Цей приклад показує, що при перекладі було додано слово **наносять**, оскільки в українській мові немає прямого відповідника дієслова *to map*. Це стало причиною для використання граматичної трансформації заміни, а саме заміни дієслова *are mapping* на іменник *карту*.

Членування речень грає важливу роль у перекладі, сприяючи чіткому представленню інформації та поліпшенню читабельності тексту, особливо у випадку великих складних речень. Довгі речення можуть бути складними для розуміння, тому членування в таких випадках допомагає зрозуміти текст більш зручно та зменшує ризик неправильного сприйняття інформації. Розглянемо такий приклад:

However, Ukrainian officials are hoping to get these jets from European countries, which would still require the US's consent, but would be much quicker to deliver [25].

Однак Київ сподівається отримати ці літаки від європейських країн. Для цього все одно потрібна згода США, але сама процедура буде швидшою [32].

Звідси бачимо, що перекладач вирішив використати членування речення, адже при перекладі на українську мову це речення було би занадто обширним — з трьома граматичними основами. У цей же час в англійській мові це речення має дві граматичні основи, тому воно не так важко сприймається, як би це було в українському варіанті.

Наведемо інший приклад:

We are on board one of two Sea King helicopters Britain has given Ukraine — the first media to gain access to the aircraft since they were delivered in recent months [23].

Ми перебуваємо на борту одного із двох вертольотів Sea King, які Британія передала Україні. BBC — перший засіб масової інформації, який отримав доступ до цих літальних апаратів після їхньої відправки [28].

У даному прикладі спостерігається членування складних довгих речень в англійській мові при перекладі на українську. При цьому перекладач зберігає всю інформацію в реченнях, водночас роблячи речення коротшими, значить легшими для розуміння та сприйняття читачем.

З'єднання речень. Об'єднання двох речень в одне з вилученням незначних елементів є ще одним прийомом компресії при перекладі. Цей прийом використовується для скорочення або упрощення тексту шляхом об'єднання двох окремих речень в одне. При цьому можливе виключення елементів, які не несуть основного смислового навантаження та можуть бути легко відтворені з контексту. Це дозволяє зберегти потрібну інформацію та зміст, але представити його більш компактно та легшим для сприйняття.

Officially, this is an Expeditionary Oceanographic Ship, or underwater research vessel. But the report alleges that it is in fact a Russian spy ship [24].

Офіційно судно займається дослідницькою діяльністю, але, за даними журналістів, воно причетне й до розвідки [30].

У цьому прикладі видно, що перекладач опустил частину речення *or underwater research vessel*, оскільки ця частина не вносить суттєвого значення, що дозволило йому об'єднати два речення в одне, підвищуючи читабельність перекладу, при цьому зміст і логічні зв'язки залишаються збереженими.

2.3. Застосування лексико-граматичних трансформацій у перекладі воєнно-політичного дискурсу

Далі ми розглянемо комплексні лексико-граматичні трансформації, до яких відносяться антонімічний переклад, експлікація, тобто описовий переклад, та компенсація.

Антонімічний переклад — це заміна стверджувальної форми оригіналу на негативну форму в перекладі або навпаки (негативної на стверджувальну), причому це супроводжується заміною лексичної одиниці вихідної мови на одиницю мови перекладу з протилежним значенням [23, с. 7]. Наведемо приклад:

*But like the rest of his government, he **refuses to talk** about recent drone strikes on Russian territory [22].*

*Він, як і інші українські чиновники, **не коментує** нещодавні удари безпілотників по території Росії [31].*

У цьому прикладі показано, що стверджувальне речення стає заперечним, оскільки при перекладі опускається дієслово *refuses*, натомість з'являється заперечна частка *не*.

Експлікація або описовий переклад — це метод перекладу, де новий лексичний елемент мови-джерела замінюється словосполученням, яке передає значення цього елемента мовою перекладу. Описовий переклад використовується, коли немає прямого еквіваленту або відповідного терміна в мові перекладу.

При використанні описового перекладу важливо дотримуватися точності та повноти передачі основних характеристик поняття, яке виражається словами у вихідному тексті. Перекладач повинен знайти відповідне словосполучення, яке належним чином передає значення та смислові відтінки оригінального лексичного елемента. Важливо також враховувати контекст, стиль та специфіку мови перекладу, щоб забезпечити належну передачу змісту та зрозумілість тексту. Надаємо приклад:

*The report raises the possibility that such vessels were linked to an incident south of Svalbard last year when an underwater **data cable** was cut [24].*

*Автори звіту також вказують на ймовірність того, що такі судна пов'язані з інцидентом на південь від Шпіцбергену минулого року, коли пошкодили підводний **кабель для передачі даних** [30].*

Цей приклад демонструє, як перекладач вирішив проблему відсутності прямого відповідника в українській мові для терміну *data cable*. Він використав описовий переклад цього словосполучення, знаючи його визначення, оскільки *data* — це *дані*, звідси *data cable* — кабель, який використовується для передачі даних.

Компенсація — це метод перекладу, який використовується для відновлення елементів вихідного вмісту, які можуть бути втрачені під час перекладу. Цей метод дозволяє компенсувати втрату семантики або інформації шляхом введення інших елементів у тексті перекладу. Компенсація допомагає забезпечити повноту та точність перекладу, заповнюючи прогалини, що можуть виникнути під час перекладу між мовами з різними лексичними, граматичними та культурними особливостями. Нижче наведено приклад даної трансформації:

Inside, the mood is serious and purposeful, the menace of Russian missiles not far away [23].

Настрій у кабіні серйозний і цілеспрямований: загроза російських ракет тут цілком реальна [28].

У вищенаведеному прикладі можна помітити, що після опущення слова *inside* перекладачеві потрібно було компенсувати цю зміну, додавши уточнення в кабіні.

Окремо ми розглянемо такі **технічні прийоми перекладу**, як додавання, опущення і переміщення.

Опущення або вилучення полягає у видаленні або опусканні певних «зайвих слів» у перекладі, що не несуть суттєвого значення для передачі інформації або вимагають зміни в структурі речення.

При використанні вилучення перекладач видаляє слова або фрази, які вважає непотрібними або надмірними в контексті перекладу, з метою поліпшення зрозумілості, економії простору або підтримки відповідного стилю чи тону тексту.

Процес вилучення може відбуватися на різних рівнях тексту — від окремих слів до цілих фраз або речень. При цьому, вилучені елементи можуть бути необхідними вихідною мовою, але відповідні аналоги або еквіваленти в цільовій мові можуть бути більш компактними або природними. Надамо приклад:

*Instructor Slava watched their technique and commented on how to better **remain hidden in their makeshift dens** in the woods [22].*

Інструктор Слава спостерігає за їхньою технікою та коментує, як краще ховатися в лісі [31].

У цьому прикладі опущено дієслово **remain**, оскільки дієприкметник *hidden* замінено в перекладі на дієслово *ховатися*. У даному реченні можна також спостерігати видалення фрази **in their makeshift dens** для розвантаження інформаційного навантаження речення зі збереженням сенсу повідомлення.

Перекладаючи воєнно-політичні тексти часто необхідно використовувати **додавання слів**, що зумовлюється так званою компресією англійської мови. Прийом додавання є повною протилежністю прийому вилучення.

National security adviser Jake Sullivan said President Joe Biden «informed his G7 counterparts» of the decision at the bloc's summit in Japan on Friday [27].

Радник із національної безпеки США Джейк Салліван сказав, що президент Джо Байден «поінформував своїх колег із G7» про це рішення в п'ятницю на саміті, який зараз проходить у Японії [34].

Тут можна спостерігати, як під час перекладу на українську мову додано уточнення **США** і вираз **який зараз проходить в**, що надає реченню більш конкретного значення. У цьому разі додавання є фактично перекладацьким коментарем, націленим на розширення фонових знань цільової аудиторії.

Перестановка — це зміна розташування мовних одиниць у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Погляньмо на нижченаведений приклад:

*Ukraine has more trained fighter pilots than aircraft **at present**, but even training experienced fighter pilots on a new plane could take up to four months [27].*

Зараз Україна має більше підготовлених пілотів винищувачів, ніж самих літаків, але навіть підготовка досвідчених пілотів на новому літаку може зайняти до чотирьох місяців [34].

У прикладі зображено, що прислівник *at present* при перекладі було переміщено на початок речення перед підметом, оскільки така структура речення в українській мові є більш вживаною.

Висновки до другого розділу

У другому розділі ми проаналізували перекладацькі трансформації, які були використані при перекладі англomовних статей на воєнно-політичну тематику з новинного ресурсу BBC українською мовою.

Було з'ясовано, що лексичні перекладацькі трансформації представлені трансформаціями калькування, конкретизації, генералізації, модуляції або смислового розвитку. Серед граматичних перекладацьких трансформацій були використані прийоми синтаксичного уподібнення, граматичної заміни, членування речень, з'єднання речень. Використання лексико-граматичних трансформацій було представлено антонімічним перекладом, експлікацією або описовим перекладом, компенсацією. Додатково були визначені такі технічні прийоми перекладу, як опущення або вилучення, додавання слів і перестановка.

Нами були дані визначення перерахованим лексичним, граматичним та лексико-граматичним перекладацьким трансформаціям, а також технічним прийомам перекладу.

На прикладі новинних статей ми продемонстрували шляхи використання вищезгаданих перекладацьких трансформацій у процесі перекладу текстів воєнно-політичного дискурсу з англійської мови на українську.

Встановлено, що використання перекладацьких трансформацій є невід'ємною частиною перекладу воєнно-політичного дискурсу.

Дослідження показало також, що перекладачі під час перекладу воєнно-політичного дискурсу використовують вищезгадані перекладацькі трансформації в комплексі.

Виявлено, що при перекладі текстів на воєнно-політичну тематику враховано контекст, стиль, специфіку, лексичні, граматичні й культурні особливості мови перекладу.

РОЗДІЛ III. ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОГО ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ МІЛІТАРНИЙ)

3.1. Способи відтворення граматичних і синтаксичних особливостей воєнно-політичного дискурсу при перекладі англійською

У цьому розділі головний акцент зосереджений на граматичних та синтаксичних особливостях воєнно-політичних текстів при перекладі з української на англійську на матеріалах новинного ресурсу «Мілітарний» та його англійської версії сайту. Тут будуть розглянуті перекладацькі прийоми для передачі таких граматичних і синтаксичних особливостей, як переклад присудка, вираженого зворотним дієсловом на «-ся», переклад українських безособових та неозначено-особових речень, переклад із використанням пасивного стану.

В українській мові в якості присудка речення широко вживаються зворотні дієслова із суфіксом «-ся», які в англійській мові мають різні відповідники, у тому числі дієслова, що можуть вживатися і як активні, і як зворотні. Через це переклад таких українських дієслів може становити певні труднощі [9, с. 147]. Одним із варіантів перекладу такої граматичної конструкції може бути введення означеного підмета, що можна встановити за допомогою контексту [9, с. 148]. Наведемо приклад:

В одній з ітерацій аналізу зворотного зв'язку ми дійшли до висновку, що під низку завдань нам потрібно забезпечити бійців наземним fpv-дронем. Розглядалися різні варіанти — від збірки на базі готових шасі, до купівлі подібного «готового» рішення зі всім відомого китайського маркетплейсу [11].

During one of the feedback analysis iterations, we came to the conclusion that under a number of tasks we need to provide our operators with a ground FPV drone. We have considered various options: from assembly on the basis of ready-made chassis, to the purchase of such a «ready-made» solution from the well-known Chinese marketplace [2].

Тут із контексту видно, що *варіанти розглядалися* групою авторів, саме тому при перекладі на англійську мову перекладач вирішив використати такий прийом перекладу, як додавання нового підмета *We*.

В англійській мові, як відомо, речення не можуть вживатися без підмета, тому переклад українських безособових та неозначено-осо-бових речень становить певні труднощі. Головна складність при пере-кладі полягає в правильному підборі підмета (чи смислового, чи хоч формального) англійського речення [9, с. 215]

Одним із найчастотніших способів, використовуваних при перекладі таких речень, є вживання пасивної форми дієслова в англійській мові. Розглянемо приклад:

*У річницю події в мережі вперше **опублікували** відео запуску цих протикорабельних ракет, які, як заявляється, і потопили російський ракетний крейсер «Москва» [13].*

*A **video** of the launch of these anti-ship missiles, which presumably sank the Russian missile cruiser Moskva **was published** for the first time on the first anniversary of the incident [3].*

Звідси бачимо, що слово *відео*, яке в оригіналі виступало додатком, стало на місце підмета, а дієслово-присудок у безособовому реченні *опублікували* тепер використовується в пасивному стані *was published*.

*Причини пожежі в міноборони не назвали, заявивши лише, що вона «встановлюється». Згодом там **заявили**, що **пожежу** на борту «Москви» **локалізували** [13]...*

*The Ministry of Defense didn't name the causes of the fire, just mentioned that it was «being investigated.» Later, **the Ministry stated that the fire on board the Moskva was localized** [3]...*

У цьому прикладі видно, як використали два способи перекладу безособових конструкцій. В одному випадку був доданий підмет, який можна було визначити з контексту — *the Ministry*. В іншому випадку був використаний

пасивний стан дієслова *was localized*, а додаток *пожежу* став при перекладі підметом *the fire*.

Ще одним способом, який використовується при перекладі бозособових або неозначено-особових речень є використання речення з активною формою дієслова-присудка, коли головна іменникова група речення оригіналу стає підметом англійського речення [9, с. 218]. Можемо це побачити в нижченаведеному прикладі:

На опублікованому фото видно, що крейсер отримав дві пробоїни трохи вище ватерлінії — у районі вертолітного ангару та димової труби [13].

The published photo showed that the cruiser had two breaches just above the waterline in the area of the helicopter hangar and funnel [3].

Тут показується, як слово *фото* стало підметом, а неозначена дієслово-присудок *видно* було опущене, натомість перекладач використав дієслово *showed* в активному стані, при цьому зберігши сенс речення.

Оскільки англійській мові характерно використання пасивного стану, особливо в офіційно-діловому, публіцистичному стилях, на відміну від української мови, де пасивний стан є не настільки вживаним, то зрозуміло, що під час перекладу з української мови на англійську багато речень із використанням активного стану будуть перекладені з пасивним станом. Водночас перекладач буде змушений використати певну низку граматичних та інших трансформацій. Розглянемо декілька прикладів:

Ідеї щодо переходу України на артилерійський калібр 155 мм з'явилися у 2017 році, для цього почали створювати українську 155 мм артилерійську систему «Богдана» [12].

Ideas on the possibility of Ukraine's transition to the 155mm artillery caliber, which is the standard for NATO member states, were announced in 2017. Due to them, Ukraine started to develop the 155mm Bohdana ACS [1].

Видно, як у цьому речення дієслово-підмет на «-ся» *з'явилися* при перекладі замінюється на дієслово в пасивному стані *were announced*.

Наведемо ще один приклад:

Наприкінці січня 2022 року повідомлено, що «Богдана» успішно пройшла попередні вогневі випробування: здійснила 450 пострілів та досягнула дальності в 42 кілометри [12].

At the end of January 2022, it was reported that Bohdana had successfully passed preliminary fire tests, firing 450 shots and reaching a range of 42 kilometers [1].

У цьому випадку безособове речення з присудком *повідомлено* було перекладене з використанням формального підмета *It* і присудком у пасивному стані *was reported*.

3.2. Переклад українських воєнно-політичних реалій

Війна в Україні стала причиною для появи низки нових реалій у суспільному житті, а отже й у воєнно-політичному дискурсі. Тут будуть розглянуті певні приклади та способу перекладу українських реалій, які вживаються у воєнно-політичному дискурсі.

Загалом, у перекладацькій практиці існують чотири основні способи передачі реалій:

- 1) Транскрипція і транслітерація
- 2) Калькування
- 3) Аналог або приблизний відповідник
- 4) Тлумачення або описовий переклад

При аналізуванні статей на сайті Мілітарний ми відмітили, що одним із найпоширеніших варіантів для відтворення реалій є транскрипція і транслітерація. Цей спосіб часто використовують для перекладу назв військової техніки. Наведемо декілька прикладів:

«На південному напрямку аеророзвідники знайшли замасковану російську гармату. Наші артилеристи не впустили свого шансу та після вдалого «полювання» знищили ворожу гармату «Гіацинт»», — розповіли військові [16].

*«Aerial intelligence found a disguised Russian cannon in the southern direction. Our gunners did not miss their chance and after a successful «hunt» destroyed the enemy's **Giatsint** gun,» the military said [4].*

У цьому випадку можемо помітити використання перекладачем транскрипції. Аналогічно це відбувається і у наступному прикладі:

*Під час візиту міністра до Харківської області відбулася демонстрація можливостей українського танка «**Оплот**» [14].*

*During the minister's visit to the Kharkiv region, the capabilities of the Ukrainian **Oplot** tank were showcased [8].*

Ще одним способом перекладу воєнно-політичних реалій є калькування. Цей метод зазвичай застосовують для перекладу назв військових підрозділів, посад, формувань. Наведемо такий приклад:

*Його мета — зібрати 175 мільйонів гривень на забезпечення транспортом і необхідним для розмінування обладнанням та майном 146 інженерно-саперних груп у складі **Сил підтримки ЗСУ** [17].*

*It aims to collect UAH 175 million to provide transport, equipment, and demining-needed property for 146 engineering and sapper groups that are part of **the Support Forces of the Armed Forces of Ukraine** [6].*

В англomовних країнах немає такого терміну як **Сил підтримки**, тому при перекладі було використане калькування **the Support Forces**, тобто підібрані прямі відповідники для кожного слова зі словосполучення.

*До складу КМП мали увійти підрозділи **військ берегової та територіальної оборони ВМСУ** [18].*

*The MC was supposed to include units of **the coastal and territorial defense troops of the Ukrainian Navy** [7].*

Аналогічно в цьому прикладі можемо побачити, як перекладач вдається до способу калькування, щоби передати словосполучення, аналога якому немає в англomовних країнах.

Найрідше в перекладі воєнно-політичного дискурсу можна помітити використання аналогів або приблизних відповідних. Це пояснюється тим, що воєнно-політичні тексти насичені термінами, назвами військової техніки, населених пунктів, які несуть суттєве інформаційне навантаження та потребують точного перекладу, для того щоб текст не втратив інформативності. Проте інколи перекладачі вдаються до такого способу перекладу, але компенсують втрату певного відтінку слів у подальшому тексті. Розгляньмо такий приклад заголовку:

*Волонтери збирають кошти на «**проти**ланцентні засоби» [20]*

*Volunteers are raising funds for **anti-drone** systems [10]*

Перекладач вжив тут слово із ширшим значенням, при цьому тепер інформація, що системи працюють лише проти ланцетів опущена. Але перекладач додає уточнення далі в статті:

*Проте, на жаль, ці комплекси часто вразливі до баражуючих боєприпасів дронів-камікадзе «**Ланцет**» і вже були випадки уражень елементів наших ЗРК [20].*

*However, unfortunately, these systems are often vulnerable to **Lancet** loitering munition, and there have already been cases of damage to elements of our air defense systems [10].*

Так перекладено пояснення автора, чому волонтери вирішили збирати кошти на антидронові системи. Перекладач вдався до транскрипції **Lancet**, компенсувавши використання аналога в заголовку.

Тлумачення або описовий переклад з української на англійську мову найчастіше використовується у воєнно-політичних текстах для перекладу видів географічних назв, нехарактерних для англійської мови. В українській мові часто використовується форма із закінченням «-щина» для позначення областей. Оскільки такого відповідника цій формі в англійській мові немає, перекладачі вдаються до описового перекладу. Наведемо два приклади:

*Нагадаємо, ще восени минулого року на **Київщині** почали обладнувати райони та рубежі оборони Києва та області [].*

*As previously reported, last autumn in the **Kyiv region**, the districts and lines of defense of Kyiv and the region started being equipped [9].*

*Днями на **Харківщині** українські прикордонники виявили ворожий безпілотний літальний апарат, який перетнув державний кордон та летів вглиб території України [15].*

*Recently in the **Kharkiv region**, Ukrainian border guards discovered an enemy unmanned aerial vehicle that crossed the state border and flew deep into the territory of Ukraine [5].*

Висновки до третього розділу

У третьому розділі нами були проаналізовано відтворення граматичних та синтаксичних особливостей воєнно-політичних текстів в українсько-англійському перекладі на прикладах статей новинного ресурсу «Мілітарний».

Розглянуто перекладацькі трансформації, які використовуються при перекладі присудка, вираженого зворотним дієсловом на «-ся», перекладі українських безособових та неозначено-особових речень та переклад із використанням пасивного стану.

Визначено, що при перекладі речень, де присудком виступає зворотнє дієслово із суфіксом «-ся», основним прийомом є додавання означеного підмета.

Встановлено, що при перекладі українських безособових та неозначено-особових речень є вживання пасивної форми дієслова та граматичної заміни членів речення. Часто ці два підходи вживаються одночасно. Також, при перекладі таких речень використовується вживання активної форми дієслів.

Виявлено, що при перекладі речень із дієсловами активного стану вживається пасивний стан, з використанням трансформацій додавання формальних підметів.

Додатково ми визначили та проаналізували на прикладах основні способи передачі українських реалій англійською мовою, серед яких є транскрипція або транслітерація, калькування, використання аналогів або приблизних відповідників, тлумачення або описовий переклад.

Транскрипція або транслітерація найчастіше вживаються при перекладі назв воєнної техніки.

Калькування в більшості випадків застосовується при перекладі назв військових підрозділів, посад, формувань.

Зроблено висновок, що спосіб тлумачення або описового перекладу використовується для перекладу певних форм географічних назв із закінченням «-щина».

Найменш вживаними прийомами виявлено використання аналогів або приблизних відповідників, задля унеможливлення втрати інформативності.

ВИСНОВКИ

На основі теоретичного аналізу з'ясовано визначення поняття «воєнно-політичний дискурс» як комбінація мовлення з мілітарним та політичним/евфемізованим характером, метою якого є політичне обґрунтування/виправдання проведення військової операції.

Наведено характеристику воєнно-політичного дискурсу, якому властиві письмова монологічна форма із системною і організованою структурою. Тексти воєнно-політичного дискурсу мають заголовки та проявляються як цілісні, зв'язні й завершені тексти. Цьому типу дискурсу характерне часте використання сталих виразів і конструкцій, лексики військової теми, нейтральної лексики, безособових форм в українській мові та пасивних форм в англійській мові.

Узагальнено основні труднощі при перекладі воєнно-політичного дискурсу, до яких віднесено визначення військових термінів, вибору прийому перекладу та перекладацьких трансформацій, забезпечення адекватного відтворення емоційного впливу на адресата.

Наведено класифікацію основних перекладацьких трансформацій, які використовуються при перекладі воєнно-політичного дискурсу, серед яких є лексичні, граматичні й лексико-граматичні трансформації.

Визначено, що серед лексичних перекладацьких трансформацій у воєнно-політичному дискурсі застосовуються калькування, конкретизація, генералізація, модуляція або смисловий розвиток. З'ясовано, що граматичні перекладацькі трансформації представлені прийомами синтаксичного уподібнення, граматичної заміни, членування речень, з'єднання речень. До групи лексико-граматичних трансформацій було віднесено антонімічний переклад, експлікацію або описовий переклад, компенсацію.

Наведено визначення вищезгаданих перекладацьких трансформацій та проаналізовано їх на прикладах статей новинного інтернет-ресурсу BBC.

Так, встановлено, що дані перекладацькі трансформації є типовими для перекладу англійського воєнно-політичного дискурсу українською мовою.

Наведені трансформації допомагають під час перекладу зберегти інформативне навантаження, стиль та форму текстів цього типу дискурсу.

У дослідженні проаналізовані основні способи відтворення граматичних і стилістичних особливостей українського воєнно-політичного дискурсу на прикладах статей новинного ресурсу «Мілітарний» при перекладі англійською мовою. Розглянуто основні перекладацькі трансформації, які застосовуються під час перекладу присудка, вираженого зворотним дієсловом на «-ся», перекладу українських безособових та неозначено-особових речень та перекладу з використанням пасивного стану.

Отже, серед них виявлено граматичну зміну членів речення, вживання пасивного стану, технічні прийоми додавання, опущення.

Нами був проведений аналіз основних способів перекладу українських реалій англійською мовою. Найчастотнішим для перекладу назв військової техніки визначено транскрипцію або транслітерування, для перекладу назв військових підрозділів, посад, формувань — спосіб калькування, для перекладу географічних назв — тлумачення. Використання аналогів чи приблизних відповідників виявлено найменш уживаними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабін В.В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні: Монографія. Київ: Логос, 2018. 492 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика: пер. с фр. / Эмиль Бенвенист; под ред. и вступ. Ю. С. Степанова. — М.: «Прогресс», 1974. — 448 с.
3. Військовий дискурс як культурно-історичний феномен та соціальна практика // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. — Луцьк, 2008. — С. 128–131
4. Гудманян А., Галицька Х. ГРАМАТИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ. Сучасна лінгвістика. 2022. С. 34–39
5. Гуржій О.І. Проблемні питання сучасної української воєнної термінології / О.І.Гуржій, Р.І. Пилявець // Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття. — К., 2004. — С. 6–8.
6. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. Х, 920 с.
7. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
8. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
9. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця. 2004. 560 с.
10. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М.: Прогресс, 1990. 250 с.

11. Коновалова В. Б., Лутай Н. В. Лексико-семантичні особливості військового галузевого перекладу. Лінгвістичні дослідження. 2013. Вип. 36. С. 273–277.
12. Латишев Л.К. Міжмовні трансформ. як засіб досягнення переклад. еквівалентності. Семантико-синтаксичні проблеми теорії мови й перекладу. Москва, 1986. 107 с.
13. Лисенко О.Є. До питання про зміст понять «війна», «воєнний», «військовий»/ О.Є. Лисенко // Сторінки воєнної історії України. Збірник наукових статей. Вип. 7. — К., 2003. — С. 116–119.
14. НІКІФОРОВА, О. М. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ ВОЄННОЇ ДОКТРИНИ. PARADIGM OF KNOWLEDGE № 2(22), 2017. 16 с.
15. Нікіфорова О. М. Лексико-семантичні та жанрово-стильові особливості воєнно-політичного перекладу: дис. 10.02.16/Київ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. 260 с.
16. Петренко І. І. Політичний дискурс: зміст, особливості, функції / І. І. Петренко // Вісник Київського нац. університету ім. Т. Шевченка: Серія: Філософія. Політологія. — 09/2010. — Вип. 100. — С. 54–57
17. Петренко В. Особливості визначення політичної мови / В. Петренко // Політичний менеджмент. — 2007. — № 2. — С. 16 — 24
18. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. — Полтава: Довкілля-К, 2011. — 844 с.
19. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасної газетної публіцистики]: монографія / за ред. В. Різуна. Київ: Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
20. Солодяк О.Ю. Структурна характеристика сучасних англійських військово-політичних текстів. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Збірник наукових праць. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вип. 9. Київ: Логос, 2006. С. 282–286.

21. Стаднік І. О. Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс // Science and Education a New Dimension. Philology, IV(22), Issue: 99, 2016. — С. 63–66
22. Страшевська, О. (2015). Типологія дискурсу як об'єкта лінгвістичних досліджень. *Humanity, computers and communication (hcc'2015)*, 76–78
23. Фоміна Л.В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад» / Упоряд.: Л. В. Фоміна. Д.: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. 164 с.
24. ШЕВЧЕНКО, М. М. Феноменологія воєнно-політичного конфлікту. *Virtus*, 2018, 26: 38–42.
25. Шевченко І. С., Морозова О. І Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: кол. монографія / за заг. ред. І. С. Шевченко. Харків: Константа. 2005. С. 21–35.
26. Dijk van, Teun A. «Discourse Semantics and Ideology.» *Discourse and Society* Vol.6, no. 2, 1995, pp. 243–289
27. Dinstein Y. War, Aggression and Self-Defence. [Electronic Resource] / Y. Dinstein — Cambridge University Press, 2005. — 333 p. — Mode of access: https://books.google.com.ua/books?id=LbB3lUhzX10C&printsec=frontcover&dq=yoram+dinstein&source=gbs_slider_thumb&redir_esc=y#v=onepage&q=yoram%20dinstein&f=false
28. Hassen, Rukya. «Discourse as Medium of Knowledge: Transmission of Knowledge by Transmission of Discourse People Live.» *Journal of Education and Practice*, vol. 6, no. 31, 2015, pp. 119–128
29. Mills Sara *Discourse* / Sara Mills. – Routledge, 1997. – 177p.

Ілюстративна література

1. <https://mil.in.ua/en/articles/155mm-artillery-of-ukraine/>
2. <https://mil.in.ua/en/articles/army-of-ground-drones/>
3. <https://mil.in.ua/en/articles/how-the-cruiser-moskva-sank/>

4. <https://mil.in.ua/en/news/armed-forces-of-ukraine-hit-a-tank-and-artillery-of-the-russian-federation-in-kherson-region/>
5. <https://mil.in.ua/en/news/border-guards-landed-a-russian-kartograph-uav-in-the-kharkiv-region/>
6. <https://mil.in.ua/en/news/come-back-alive-foundation-raised-more-than-uah-7-billion-to-help-the-military/>
7. <https://mil.in.ua/en/news/marine-corps-to-be-created-in-the-ukrainian-armed-forces/>
8. <https://mil.in.ua/en/news/reznikov-the-ministry-of-defense-will-order-oplot-tanks-for-the-armed-forces-of-ukraine/>
9. <https://mil.in.ua/en/news/the-military-shared-how-they-are-strengthening-the-northern-border-of-ukraine/>
10. <https://mil.in.ua/en/news/volunteers-are-raising-funds-for-anti-drone-systems/>
11. <https://mil.in.ua/uk/articles/armiya-nazemnyh-droniv/>
12. <https://mil.in.ua/uk/articles/artyleriya-ukrayiny-kalibru-155-mm/>
13. <https://mil.in.ua/uk/articles/yak-zatonuv-krejser-moskva/>
14. <https://mil.in.ua/uk/news/minoborony-zamovyt-dlya-zsu-tanky-oplot-reznikov/>
15. <https://mil.in.ua/uk/news/na-harkivshhyni-prykordonnyky-pryzemlyly-rosijskyj-bpla-kartograf/>
16. <https://mil.in.ua/uk/news/na-hersonshhyni-zsu-urazyly-tank-ta-artyleryu-rf/>
17. <https://mil.in.ua/uk/news/povernys-zhyvym-zibrav-ponad-7-mlrd-gryven-na-dopomogu-vijsku/>
18. <https://mil.in.ua/uk/news/u-zsu-stvoryat-korpus-morskoyi-pihoty/>
19. <https://mil.in.ua/uk/news/vijskovi-rozpovily-yak-posylyuyut-pivnichnyj-kordon-ukrayiny/>
20. <https://mil.in.ua/uk/news/volontery-zbyrayut-koshty-na-protylantsentni-zasoby/>
21. <https://www.bbc.com/news/technology-65250356>
22. <https://www.bbc.com/news/technology-65389215>
23. <https://www.bbc.com/news/uk-65242823>

24. <https://www.bbc.com/news/world-europe-65309687>
25. <https://www.bbc.com/news/world-europe-65461405>
26. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-65573756>
27. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-65649471>
28. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65268782>
29. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65284915>
30. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65320563>
31. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65396056>
32. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65530364>
33. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65581750>
34. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65655909>

SUMMARY

This research focuses on the translation challenges faced in military-political discourse, particularly in the context of the Russian-Ukrainian war. The study aims to comprehensively examine the structural features of this discourse and explore translation methods for the pair Ukrainian - English. The relevance of this research arises from the increased interest of linguists and translation scholars in military-political discourse, which plays a significant role in contemporary society.

While some aspects of translating military-political discourse have been explored, certain areas remain under-researched, necessitating further investigation. Accurate translation in this domain is crucial for effective international cooperation. The research subject matter is military-political discourse and its translation, while the topic encompasses various theoretical and practical issues related to translation.

The research utilizes a range of methods including structural-functional analysis, sampling, classification, descriptive and comparative approaches. The goals of the study include defining military-political discourse, characterizing its key features, describing translation principles in both directions, and analyzing translation transformations in English-Ukrainian and Ukrainian-English translations using materials from BBC and *Militarnyi*.

The theoretical contribution of the study lies in identifying common translation methods in contemporary translations of military-political discourse, additionally focusing on Ukrainian military culture-specific vocabulary. The research examines the lexical-grammatical translation transformations employed in this process.

The practical significance of the study lies in its potential to contribute to the education and training of professional translators and the development of methodological materials and courses. Ultimately, the findings of this research can enhance the accuracy and effectiveness of translating military-political discourse in the context of international affairs.

Based on theoretical analysis, the definition of «military-political discourse» is clarified as a specialized form of communication that combines military and political

elements to politically justify military operations. It is predominantly found in written texts, characterized by a structured and organized format. The discourse employs specific language, including military terminology, neutral vocabulary, and the use of Ukrainian impersonal and English passive constructions. Translating military-political discourse poses challenges in accurately conveying military terms, selecting appropriate translation techniques, and effectively conveying the intended emotional impact on the audience. It requires various translation transformations, such as lexical transformations, grammatical transformations, and combined lexico-grammatical transformations.

It is determined that among lexical translation transformations in military-political discourse, loan translation, specification, generalization, and modulation are applied. It is clarified that grammatical translation transformations are represented by techniques of syntactic analogy, change of grammatical forms, sentence integration, and sentence fragmentation. Antonymic translation, descriptive translation, and compensation are categorized as lexico-grammatical transformations.

In the second chapter, the translation transformations employed in translating English articles on military-political topics from the BBC news resource into Ukrainian are analyzed. The definitions for the lexical, grammatical, and lexico-grammatical translation transformations, as well as technical translation techniques mentioned before were provided. Using news articles as examples, the application of these translation transformations in the translation process of military-political discourse from English to Ukrainian were demonstrated.

The main types of lexical translation transformations are given. For example, the technique of calque translation, which is used in the following sentence:

*«Our pilots fly **on a knife's edge**,» says Col Volodymyr Lohachov, the head of aviation development department of the Ukrainian Air Force [25].*

*«Наші пілоти літають **на вістрі ножа**,» — каже начальник управління розвитку авіації ВПС України полковник Володимир Логачов [32].*

The following example shows the application of the grammatical transformation of sentence fragmentation:

We are on board one of two Sea King helicopters Britain has given Ukraine — the first media to gain access to the aircraft since they were delivered in recent months [23].

Ми перебуваємо на борту одного із двох вертольотів Sea King, які Британія передала Україні. BBC — перший засіб масової інформації, який отримав доступ до цих літальних апаратів після їхньої відправки [28].

Examples of lexico-grammatical transformations were also examined. One of them, a descriptive translation, is given below:

*The report raises the possibility that such vessels were linked to an incident south of Svalbard last year when an underwater **data cable** was cut [24].*

*Автори звіту також вказують на ймовірність того, що такі судна пов'язані з інцидентом на південь від Шпіцбергену минулого року, коли пошкодили підводний **кабель для передачі даних** [30].*

The study revealed that translators employ these translation transformations in combination during the translation of military-political discourse.

In the third chapter of our study, the translation of grammatical and syntactic features in military-political texts from Ukrainian to English was examined. Through an analysis of articles from the news source «Militarnyi," various translation transformations employed in specific linguistic contexts were analyzed.

One explored aspect was the translation of reflexive verbs expressed with the suffix "-ся» in Ukrainian. We found that a common approach involved is adding a definite subject in the English translation to convey the reflexive meaning effectively.

Another area of focus was the translation of Ukrainian impersonal and indefinite-person sentences. Here, we observed the use of passive voice and grammatical replacements in the target language to capture the intended meaning. Often, a combination of these techniques was employed. The sentence below is an example:

Причини пожежі в міноборони не назвали, заявивши лише, що вона «встановлюється». Згодом там заявили, що пожежу на борту «Москви» локалізували [13]...

The Ministry of Defense didn't name the causes of the fire, just mentioned that it was «being investigated.» Later, the Ministry stated that the fire on board the Moskva was localized [3]...

Additionally, the active form of verbs is sometimes used in the translation of such sentences.

It was discovered that when translating sentences with verbs in the active voice, the passive voice is employed, using the transformation of adding formal subjects.

Furthermore, we identified and analyzed the principal methods for conveying Ukrainian culture-specific words in English. These methods included transcription or transliteration, calques, equivalents, and descriptive translation. Transcription or transliteration was commonly employed for translating names of military equipment. One of the examples is given below:

Під час візиту міністра до Харківської області відбулася демонстрація можливостей українського танка «Оплот» [14].

During the minister's visit to the Kharkiv region, the capabilities of the Ukrainian Oplot tank were showcased [8].

Equivalents or approximate counterparts were chosen to prevent the loss of informational value.

Calques were frequently used to render names of military units, ranks, and formations. Here is an example below:

Його мета — зібрати 175 мільйонів гривень на забезпечення транспортом і необхідним для розмінування обладнанням та майном 146 інженерно-саперних груп у складі Сил підтримки ЗСУ [17].

It aims to collect UAH 175 million to provide transport, equipment, and demining-needed property for 146 engineering and sapper groups that are part of the Support Forces of the Armed Forces of Ukraine [6].

Additionally, a method of interpretation or descriptive translation was employed to translate certain forms of geographic names with the suffix "-ЩИНА."

In conclusion, our research underscored the significance of considering context, style, and linguistic nuances when translating military-political discourse. The findings highlighted the use of various translation techniques and strategies to ensure accurate and comprehensive translations in this domain.